

การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก ในจังหวัดสงขลา*

THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL OCCUPATION GROUPS TO RAISE INCOME FOR THE LOCAL ECONOMY IN SONGKHLA PROVINCE

พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี)

Phrakru Sittisutakorn (Sumet Siddhimethi)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus,

Nakhon Si Thammarat, Thailand

Corresponding author E-mail: 6403104011@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก 2) พัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา และ 3) สร้างภาคีเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 ราย และสนทนากลุ่ม จำนวน 8 ราย โดยเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มอาชีพการเกษตรจำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มเครื่องแกงบ้านโหนด 2) กลุ่มจักสานปอแก้ว 3) กลุ่มไข่เค็มบ้านโหนด 4) กลุ่มเลี้ยงผึ้งแปลงใหญ่ และ 5) กลุ่มจักสานตะกร้า และเชิงปฏิบัติการประชากรกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 ราย ใช้แบบสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทาง เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัยนำเสนอแบบเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ความรู้การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก พบว่า การบริหารจัดการใช้หลัก 8M ขับเคลื่อนการพัฒนา การพัฒนาคน (Man) มีทักษะ เงินทุน (Money) มีความพร้อม การจัดการวัตถุดิบ (Material) มีคุณภาพ การใช้เทคโนโลยีทันสมัย (Machine) กระบวนการผลิต (Method) ที่ตลาดต้องการ การตลาด (Market) เรียนรู้ผู้ประกอบการ (Management) และการพัฒนารอบความคิด (Mindset) 2) การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา ได้แก่ ด้านประสบการณ์ ความรู้ ทักษะและการผลิต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การฝึกอบรม การศึกษาดูงานและการใช้เทคโนโลยี และ 3) สร้างภาคีเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้ให้กับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา ได้ 3 เครือข่าย คือ ภาครัฐจะวางแผนการดำเนินการและถ่ายทอดองค์ความรู้ ภาคเอกชนจะส่งเสริมการขายและพัฒนาเทคโนโลยี และภาคประชาชนจะเข้าร่วมกลุ่มและพัฒนาการเรียนรู้ในทุกด้าน

คำสำคัญ: การพัฒนา, กลุ่มอาชีพ, เกษตรกรรม, ยกระดับรายได้, เศรษฐกิจฐานราก

Abstract

This research article aims to 1) Analyze the knowledge of developing agricultural occupational groups to raise the income of the grassroots economy. 2) Continue to develop agricultural occupational groups to raise the level of income of the grassroots economy in

* Received 6 September 2024; Revised 10 October 2024; Accepted 12 October 2024

Songkhla Province. and 3) Create a network of agricultural occupational groups. To raise the income of the grassroots economy in Songkhla Province This is a qualitative research using in-depth interviews with 25 people and group discussions with 8 people, selected purposively. Key informants included 5 agricultural occupation groups: 1) Ban Nod curry paste group, 2) Kenaf weaving group, 3) Ban Nod's Khai Khem group, 4) Large plot beekeeping group, and and 5) Basket weaving group and conducted a workshop on the target population of 30 people using informal observation. Data analysis techniques were used by means of inductive analysis and descriptive presentation. The results of the research found that 1) Knowledge on the development of agricultural career groups to raise the level of income of the grassroots economy found that management uses the 8M principles to drive development, developing people (Man), skilled, capital (Money), ready, Manage raw materials (Material) with quality Using modern technology (Machine), production processes (Method) that the market needs, marketing (Market), learning about consumers. Organization management (Managemen) at and developing a framework for thinking (Mindset) 2) Developing agricultural career groups to raise the income level of the grassroots economy in Songkhla Province, including experiences, knowledge, skills, and production. Exchange of knowledge, training, study tours and use of technology and 3) Create three networks of agricultural professional groups to raise income levels for the grassroots economy in Songkhla Province: the government sector will plan operations and transfer knowledge; The private sector will promote sales and develop technology. and the public sector will join the group and develop learning in every aspect.

Keywords: Development, Occupational Groups, Agriculture, Income Enhancement, Grassroots Economy

บทนำ

ปัญหาเศรษฐกิจในประเทศไทยกับความเหลื่อมล้ำมีมานานแล้ว คราวเรือนส่วนใหญ่ในชนบทมีรายได้ต่อคนในครัวเรือนน้อย มีรายจ่ายมากเกิดหนี้ครัวเรือนสูงขึ้น ขณะที่รายได้ของกลุ่มคนจำนวนน้อยกลับมีมากติดอันดับโลก ทำให้มีสัดส่วนแตกต่างกันมาก นำมาซึ่งปัญหาด้านต่าง ๆ เกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ รัฐบาลจึงนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติ ด้านที่ 4 การสร้างโอกาสและความเสมอภาค เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ถ่ายทอดมาเป็นแผนแม่บทที่ 16 เศรษฐกิจฐานราก และกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม หมายเหตุที่ 7 ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็งมีศักยภาพสูงและสามารถแข่งขันได้ หมายเหตุที่ 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน และหมายเหตุที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลงและมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานรากยังถือเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) ขององค์การสหประชาชาติที่กำหนดเป้าหมายสำคัญประการหนึ่ง คือ การมุ่งขจัดความยากจนทุกรูปแบบ ซึ่งประเทศไทยได้จัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ประเด็นเศรษฐกิจฐานรากที่ 16 จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติให้บรรลุ ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจะเป็นการดำเนินการที่สำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศ ให้เป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยในอนาคต โดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้สามารถมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะ

ช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน (กาญจนา รอดแก้ว และคณะ, 2564)

นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนของไทยจะต้องมีการนำระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาร่วมพัฒนา เพื่อช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เป็นการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ช่วยสร้างงานสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตให้ประชาชนในประเทศได้ ซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้คำนิยาม Creative Economy หรือ ระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ไว้ว่า “เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการสร้างและใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์และทรัพย์สินทางปัญญา ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม การส่งเสริมความรู้ของสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรม ในการผลิตสินค้าและบริการใหม่ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ” เศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย โดยเน้นการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนบนพื้นฐานความได้เปรียบของประเทศ ทั้งในด้านความหลากหลายของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาด้านงานศิลปหัตถกรรม ที่สามารถนำมาต่อยอดในเชิงความสร้างสรรค์ได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.), 2564) ดังนั้น ภาคเกษตรเป็นภาคการผลิตที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ทั้งการพัฒนาศักยภาพการผลิต การรักษาเสถียรภาพราคาสินค้าและการพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน ตลอดจนการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ซึ่งภายใต้กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศไทยในระยะ 20 ปี ที่มุ่งยกระดับประเทศให้ก้าวพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศพัฒนาแล้ว จึงทำให้ภาคการเกษตรมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการยกระดับความสามารถในการแข่งขันควบคู่กับการสร้างความมั่นคงทางอาหารและสร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยอาศัยจุดเด่นทั้งเอกลักษณ์และความโดดเด่นของสินค้าเกษตร รวมถึงการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของไทย พร้อมทั้งประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และภูมิปัญญาในการพัฒนาและสร้างมูลค่าสินค้าเกษตร ตลอดจนการบริหารจัดการระบบนิเวศตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การตลาด การบริโภค รวมถึงด้านโลจิสติกส์และการเชื่อมโยงไปยังภาคการผลิตอื่น เช่น การท่องเที่ยวและบริการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ สร้างการเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ และกระจายรายได้ให้กับภาคเกษตรของไทย (อนาคตไทยอนาคตเรา, 2563)

การเกษตรสร้างมูลค่าเป็นอีกหนึ่งประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญของยุทธศาสตร์ชาติที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ คือ ต่อยอดอดีต ปรับปัจจุบันและสร้างคุณค่าใหม่ในอนาคตโดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มการผลิตทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ประกอบด้วย 1) เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น 2) เกษตรปลอดภัย 3) เกษตรชีวภาพ 4) เกษตรแปรรูป และ 5) เกษตรอัจฉริยะ ซึ่งเกษตรอัจฉริยะหรือเกษตรสมัยใหม่ เป็นหนึ่งในประเด็นทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศไทยเพื่อให้การขับเคลื่อนเกษตรสมัยใหม่ ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการผลิต เพื่อลดผลกระทบจากสภาวะขาดแคลนแรงงาน ตอบสนองนโยบายการพัฒนาประเทศตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เห็นชอบในหลักการแผนแม่บทเกษตรอัจฉริยะ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จึงจำเป็นต้องมีแผนปฏิบัติการเกษตรอัจฉริยะ เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ยกระดับมาตรฐานการผลิตและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรของประเทศไทยในตลาดโลก ทั้งด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้แรงงาน สนับสนุนเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ก่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (อนุกรรมการขับเคลื่อนเกษตรอัจฉริยะ, 2563)

ปัจจุบันจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจโลกมีความผันผวนเป็นอย่างมาก ทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจในภาพรวมติดลบ ประชาชนมีกำลังซื้อลดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยและวิสาหกิจชุมชนด้วยเช่นกัน ปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชน จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรจำนวน 83,380 แห่ง (ข้อมูล ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2566) โดยมีแนวโน้มที่กลุ่มผู้ประกอบการจะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2564 และ 2565 มีการจดทะเบียนเพิ่มขึ้นตามลำดับ ในจำนวนนี้

พบว่า เป็นกิจการที่มีความเข้มแข็งหรือมีผลการประเมินศักยภาพในระดับดี จำนวน 28,966 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 34.74 ระดับปานกลาง จำนวน 41,213 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 49.43 และระดับต้องปรับปรุง จำนวน 10,453 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 12.53 จากข้อมูลเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 60 อยู่ในระดับปานกลางและระดับต้องปรับปรุง จึงจำเป็นต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป ทั้งนี้มีเป้าหมายในการพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 เมื่อสิ้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566 - 2570) และร้อยละ 45 เมื่อสิ้นแผนยุทธศาสตร์ชาติ ในปี 2580 จังหวัดสงขลา มีเป้าหมายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จำนวน 21 แห่ง คิดเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 210 ราย และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1 เครือข่าย สถานที่ดำเนินการในพื้นที่ 16 อำเภอในจังหวัดสงขลา วิธีการดำเนินงาน 1) ส่งเสริมและพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาการประกอบกิจการของส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 2) ส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ เพื่อส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการที่ดี พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนและประชาชนทั่วไปเข้ามาศึกษาเรียนรู้กระบวนการวิสาหกิจชุมชน 3) สนับสนุนกลไกการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ใช้กลไกตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ได้แก่ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จังหวัด และคณะอนุกรรมการที่ตั้งขึ้นโดยคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ในการกำหนดนโยบาย มาตรการและแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และเพื่อให้เกิดการบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชน จึงจำเป็นต้องจัดประชุมคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด คณะอนุกรรมการ คณะกรรมการอื่นและคณะทำงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 4) สนับสนุนการปฏิบัติงานด้านทะเบียนวิสาหกิจชุมชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของนายทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานด้านทะเบียนวิสาหกิจชุมชน และ 5) ติดตามผลการดำเนินงานโครงการในพื้นที่ (เกษตรสงขลา, 2567)

การพัฒนาจังหวัดสงขลายังมีประเด็นการพัฒนาที่มีความจำเป็นต้องผลักดัน ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค การเพิ่มพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ การยกระดับผู้ประกอบการ สร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตและการเพิ่มโอกาสทางการตลาดสำหรับสินค้าการเกษตร การส่งเสริมและสนับสนุน การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร การพัฒนาการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ ตลอดจนการพัฒนาย่านเมืองเก่าสงขลา และพื้นที่ต่อเนื่องให้เป็นย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์และแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำเชิงศิลปวัฒนธรรมและอาหารพื้นถิ่น (จังหวัดสงขลา, 2566) จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ถึงการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา และนำข้อมูลที่ได้ข้อสรุปนั้นมาเป็นข้อเสนอแนะการพัฒนา กลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้ให้กับชุมชนฐานรากในจังหวัดสงขลาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนา กลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก
2. เพื่อพัฒนา กลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา
3. เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้ให้กับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการกำหนดแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 ราย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย กลุ่มเครื่องแกงบ้านโหนด กลุ่มจักสานปอแก้ว กลุ่มไข่เค็มบ้านโหนด กลุ่มเลี้ยงผึ้งแปลงใหญ่ กลุ่มจักสานตะกร้า

บ้านช่างแก้ว เหตุผลที่เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 5 กลุ่มนี้ เพราะผู้วิจัยเป็นคนอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา แต่มาเป็นเจ้าคณะอำเภอคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา จึงมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับกลุ่มและวัตถุดิบไข่เค็มมาจากอำเภอระโนด ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการปฏิบัติการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทางการ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นก่อนเข้าอบรม ระหว่างการอบรมและหลังการอบรม กับกลุ่มเครื่องแกงตายาย บ้านทุ่งโชน จำนวน 6 ราย กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์บ้านโคกสัก จำนวน 6 ราย กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านทุ่งนนท์ จำนวน 6 ราย กลุ่มเครื่องแกงบ้านท่าหรั่ง จำนวน 6 ราย และกลุ่มหอมเจียวบ้านโคกม่วง จำนวน 6 ราย รวมจำนวน 30 ราย

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย กลุ่มเครื่องแกงบ้านโหนด กลุ่มจักสานปอแก้ว กลุ่มไข่เค็มบ้านโหนด กลุ่มเลี้ยงผึ้งแปลงใหญ่ กลุ่มจักสานตะกร้าบ้านช่างแก้ว ได้ผ่านการตรวจประเมินหาความเที่ยงตรง (Validity) และความถูกต้องของเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนา กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม ด้านการบริหารเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก ด้านการนำหลักพุทธธรรมในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายของกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ราย ที่มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาการ ด้านเนื้อหาทฤษฎีการวิจัยและด้านระเบียบวิธีการวิจัย

กระบวนการเก็บข้อมูล 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในครั้งนี้ผู้วิจัยจะเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตัวเองและจะให้ความสำคัญโดยขออนุญาตในการจดบันทึก บันทึกเสียงและบันทึกภาพนิ่งในภาคสนามการวิจัย ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 20 นาที จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มเครื่องแกงบ้านโหนด กลุ่มจักสานปอแก้ว กลุ่มไข่เค็มบ้านโหนด กลุ่มเลี้ยงผึ้งแปลงใหญ่ กลุ่มจักสานตะกร้าบ้านช่างแก้ว 2) การสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทางการ และ 3) การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา จำนวน 8 ราย จำนวน 2 ครั้ง 2 กลุ่ม รวมถึงเพื่อยืนยันข้อมูลการตกผลึกองค์ความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมที่ได้สรุปรสร้างการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยยึดวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นตัวตั้งและนำข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตการณ์ โดยมีการรวบรวมข้อมูลและจำแนกข้อมูล รวมถึงการตีความจากการสังเกตการณ์เข้าอบรม โดยนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาประกอบบริบทของวัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะแบบอุปนัย (Inductive Analysis) โดยนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา รวมถึงข้อสรุปในประเด็นทฤษฎีจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากการสังเกตการณ์ ซึ่งถือเป็นการยืนยันข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลและให้การรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิให้มีความสมบูรณ์และหนักแน่นยิ่งขึ้นและผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะในรูปแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. องค์ความรู้การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก พบว่า การบริหารจัดการใช้หลัก 8M เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน (Man) ให้มีทักษะและประสบการณ์ เงินทุน (Money) มีความพร้อม การจัดการวัตถุดิบ (Material) มีคุณภาพ การใช้เทคโนโลยีทันสมัย (Machine) กระบวนการผลิต (Method) ที่ตลาดต้องการ การตลาด (Market) เรียนรู้พฤติกรรมผู้บริโภค การบริหารจัดการองค์กร (Management) และการพัฒนากรอบความคิด (Mindset) ซึ่ง จันทนา ชังคะโร กล่าวได้ว่า ได้ศึกษาดูงานจากกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อช่วยให้สมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ และสามารถเข้าถึงทรัพยากรหรือโอกาสต่าง ๆ ได้มากขึ้น (จันทนา ชังคะโร, 2566) จุฑารัตน์ ลิเบ็น กล่าวได้ว่า สมาชิกกลุ่มมีความรู้และทักษะในการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น พึ่งพาตนเองและสร้างรายได้ (จุฑารัตน์ ลิเบ็น, 2566) และยังสอดคล้องกับ สมจิตร ยูหนู กล่าวได้ว่า ได้ไปดูงานในฟาร์มที่ประสบความสำเร็จหรือศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตร เพื่อให้ได้เรียนรู้จาก

ประสบการณ์จริง และสามารถนำมาปรับใช้กับตนเองได้ (สมจิตร ยูหนุ, 2566) ส่วน อาภรณ์ อินสมภักขร กล่าวว่า แนวคิด 8 M เป็นทักษะที่สามารถนำมาใช้ได้ทั้งธุรกิจส่วนตัวหรืองานกลุ่ม เป็นหลักพื้นฐานที่ถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้และนำมาปรับใช้กับกลุ่มทุกกลุ่มที่เข้าไปพัฒนา (อาภรณ์ อินสมภักขร, 2566)

2. การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลาทั้ง 4 ด้าน พบว่า 1) ด้านพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรม เป็นการฝึกทักษะเรียนรู้และได้รับคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (พัฒนาชุมชน) เพิ่มประสบการณ์และมีการสร้างเครือข่าย สุทธิศา ผ่องสุวรรณ กล่าวว่า ได้ไปศึกษาดูงานจากกลุ่มที่มีความเข้มแข็งนำมาปรับใช้กับงานของตนเอง เช่น วัสดุที่นำมาจากสถานที่อยู่ในชุมชนเป็นการใช้ต้นทุนที่มีอยู่มาบริหารจัดการ เข้าใจการวางแผนงานเพื่อลดต้นทุนการผลิต (สุทธิศา ผ่องสุวรรณ, 2566) 2) ด้านการบริหารเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก การบริหารจัดการโดยใช้แนวคิด 8 M คือ คน (Man) เงินทุน (Money) วัตถุดิบ (Material) เทคโนโลยีทันสมัย (Machine) กระบวนการผลิต (Method) ตลาด (Market) การบริหารจัดการองค์กร (Management) และการพัฒนากรอบความคิด (Mindset) วิมลทิพย์ อนุชาญ กล่าวว่า ได้ร่วมฝึกอบรมการเลี้ยงผึ้งชันโรงเพิ่มเติม ได้ทั้งทักษะความรู้และเรื่องการตลาด ผู้บริโภคเป็นใครกลุ่มไหน การใช้โซเชียลในการขายสินค้าและมีเครือข่ายเพิ่มขึ้น (วิมลทิพย์ อนุชาญ, 2566) 3) ด้านการนำหลักพุทธธรรมในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม หลักสัมมาอาชีวะ คือ มีความสุจริต ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น สัตว์และสิ่งแวดล้อม อธิติบาท 4 คือ ฉันทะมีความสุขและความภูมิใจในการทำเกษตรกรรม วิริยะไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรคและความยากลำบาก จิตตะใส่ใจในการเรียนรู้และพัฒนา วิมังสาวางแผนวิเคราะห์การทำงานอย่างรอบคอบ ขรवासธรรม 4 และพรหมวิหาร 4 ยวง แก้วจุลพันธ์ กล่าวว่า จะผลิตเครื่องแกงที่ใช้วัตถุดิบที่สะอาดปลอดภัยเอาใจใส่ในการผลิต แม้ว่าในบางช่วงวัตถุดิบจะมีราคาสูง เช่น กระเทียมกลีบดำ 120 - 140 บาท (ยวง แก้วจุลพันธ์, 2566) และ 4) ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายของกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การเพิ่มอำนาจต่อรอง การเข้าถึงทรัพยากรและโอกาส ชุมชนเข้มแข็ง ส่งเสริมเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิต อาภรณ์ อินสมภักขร กล่าวว่า เครือข่ายส่วนหนึ่งภาครัฐจะเชื่อมโยงให้โดยการจัดอบรมด้านอาชีพให้กับกลุ่มที่หลากหลาย กลุ่มต่อกกลุ่มจะแลกเปลี่ยนทั้งความรู้และประสบการณ์อีกทอดหนึ่ง อีกทั้งตลาดออนไลน์และแลกเปลี่ยนความคิดในการขายสินค้า เป็นต้น (อาภรณ์ อินสมภักขร, 2566)

3. การสร้างภาคีเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้ให้กับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา พบว่า ได้ 3 เครือข่าย คือ ภาครัฐจะวางแผนการดำเนินการและถ่ายทอดองค์ความรู้ ภาคเอกชนจะส่งเสริมการขายและพัฒนาเทคโนโลยี และภาคประชาชนจะเข้าร่วมกลุ่มและพัฒนาการเรียนรู้ในทุกด้าน สมใจ เรืองกุล กล่าวว่า พัฒนาการอำเภอจัดอบรมให้ความรู้ สนับสนุนอุปกรณ์การผลิต เช่น หม้อ เต้าแก๊ส กระทะ (สมใจ เรืองกุล, 2566) ผี้น ชิวห้วน กล่าวว่า มีกิจกรรมร่วมกันกับกลุ่มอาชีพอื่น ๆ เช่น กลุ่มทำขนมประเพณีเดือนสิบ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนหรือกลุ่มสานกระเป๋าสานพลาสติก (ผี้น ชิวห้วน, 2566) เกริ่น เชื้อห้วน กล่าวว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ได้ส่งเสริมการตลาดหรือประสานจัดหาวัตถุดิบ รวมทั้งได้เข้าร่วมศึกษาดูงานการผลิตเครื่องแกงจากกลุ่มในพื้นที่ต่างจังหวัด (เกริ่น เชื้อห้วน, 2566) การสร้างภาคีเครือข่ายจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและศักยภาพของกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแบ่งปันทรัพยากร การเพิ่มอำนาจต่อรองและการเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของกลุ่มอาชีพและเศรษฐกิจฐานราก

อภิปรายผล

จากการศึกษา “การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา” มีการอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ความรู้การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมหากจะสร้างความเข้มแข็งชุมชนจะต้องสร้างการมีส่วนร่วม เพราะการรวมกลุ่ม จะสร้างพลังในการต่อรองนำมาซึ่งรายได้และการพึ่งตนเอง จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพรณ์ บัวแก้ว ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า สภาพการ ดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ ซึ่งกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการรวมทั้งมีกฎระเบียบสำหรับใช้เป็นแนวปฏิบัติ สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ 1) การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม 2) กระบวนการเรียนรู้ 3) ปริมาณการผลิต 4) คุณภาพผลผลิต 5) การวางแผนการผลิต 6) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต 7) การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค 8) การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม 9) ระบบมาตรฐาน รับรองการผลิต 10) การจัดองค์กร 11) การบริหารจัดการ และ 12) การสนับสนุนจากหน่วยงาน (นภาพรณ์ บัวแก้ว, 2560) การรวมกลุ่มจะทำให้เกิดการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน เมื่อนำหลักการบริหาร 8M คือ เงินทุน มีความพร้อม การจัดการวัตถุดิบ การใช้เทคโนโลยีทันสมัย กระบวนการผลิต การตลาด การบริหารจัดการองค์กร และการพัฒนากรอบความคิดเข้ามาเสริมกลุ่มจะเข้มแข็ง จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล ญาณสมบัติ ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจและส่งเสริมอาชีพ ชุมชนบ้านมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งพบว่า การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน จะต้องผ่านกลไกการขับเคลื่อนจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่นหรือมหาวิทยาลัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมค้นหาปัญหาศักยภาพและต้นทุนทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ของชุมชน เมื่อได้ ปัญหาและศักยภาพชุมชนแล้วจะผ่านกระบวนการวิเคราะห์เพื่อการพัฒนา โดยจากการศึกษา พบว่า จะต้องมีการ ส่งเสริม 5 ด้าน คือ สร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน ส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการ รวมกลุ่ม ซึ่งมีแนวทางนำมาปฏิบัติผ่านกิจกรรม สร้างชุมชนเข้มแข็งโดยใช้การรวมกลุ่มสร้างการมีส่วนร่วมของ สมาชิก เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันโดยการให้ความรู้ทางด้านบัญชีครัวเรือน บัญชีต้นทุนอาชีพ สร้างรายได้ผ่านการส่งเสริม อาชีพสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน ลดรายจ่ายโดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงกิจกรรมปลูกพืชสวนครัว (นฤมล ญาณสมบัติ, 2564)

2. การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา การพัฒนา เศรษฐกิจฐานรากจึงเป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำเพื่อพัฒนาคุณภาพคนและเพิ่ม ขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยมีเป้าหมาย คือ เศรษฐกิจชุมชนประชาชนมีความสุขและมีรายได้เพิ่ม ภายใต้ การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเข็มทิศ มุ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในชุมชนให้มีการ พัฒนาไปทั้งระบบ มีความต่อเนื่องและมีความสมดุลทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม และสามารถสร้าง รายได้ที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชนได้ เช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรมในชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนและการ ส่งเสริมเกษตรแปรรูปโดยชุมชน (กาญจนา รอดแก้ว และคณะ, 2564) เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็ง การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการจะทำให้เข้าใจงานของกลุ่ม มีแนวคิดแนวปฏิบัติแก้ไขกับปัญหาที่ เกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาธิป นัสฐาน และคณะ ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า 1) พัฒนาการเกิดกิจกรรมการผลิตสับเลวเปลือกมังคุด มี 3 ขั้นตอน คือ 1.1) ขั้นตอนตัวของกลุ่ม พบว่า การจัดตั้งกลุ่มเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2542 1.2) ขั้นตอนการปฏิบัติ หลังจากที่ได้พูดคุยกันก็เริ่มมีความคิดในการ รวมกลุ่มกันภายในชุมชน และเริ่มมีการผลิตสินค้าจำหน่าย และ 1.3) ขั้นตอนการขยายตัวของกลุ่ม พบว่า สับเลว เปลือกมังคุดได้จำหน่ายออกและมีการรับซื้อปลีกและย่อยออกไปจำหน่าย 2) สภาพปัญหาของกลุ่ม 2.1) ปัญหา การผลิตสับเลวเปลือกมังคุด 2.2) ปัญหาบรรจุภัณฑ์สับเลวเปลือกมังคุด 2.3) ปัญหาด้านการตลาดของกลุ่ม บ้านสมุนไพรบ้าน คีรีวง และ 2.4) ปัญหาด้านการบริหารจัดการกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง และ 3) การบริหาร

จัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 3.1) ความพอประมาณ 3.2) ความมีเหตุผล 3.3) การมีภูมิคุ้มกัน 3.4) การมีความรู้ และ 3.5) การมีคุณธรรม (จุฑาธิป นัสฐาน และคณะ, 2567)

3. การสร้างภาคีเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้ให้กับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา กลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อการยกระดับรายได้ให้กับเศรษฐกิจฐานรากจะต้องมีการทำงานเป็นเครือข่าย การบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วนจะเพิ่มความเข้มแข็งและบรรลุเป้าหมาย จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสาทิณี วัฒนกิจ และคณะ ที่ได้วิจัยเรื่อง การใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านกลไกการเรียนรู้และนวัตกรรม: กรณีศึกษาชุมชนรำแดง จังหวัดสงขลา ซึ่งพบว่า ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม และยังพบว่า ปริมาณวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสร้างมูลค่าและคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยใช้กระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชนผ่านกลไกการเรียนรู้และนวัตกรรม เป็นการสร้างขีดความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมชุมชน การสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เหมาะสม (สาทิณี วัฒนกิจ และคณะ, 2567) เครือข่ายทุกเครือข่ายจะมีความสำคัญในการทำงานกลุ่ม ทั้งภาครัฐภาคเอกชนภาคประชาสังคมรวมถึงการเชื่อมโยงกันของกลุ่มต่อกัน จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณิตกา งามเจริญ ได้วิจัยเรื่อง ทูทางสังคมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน พบว่า ความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมที่แน่นหนาจากการศึกษา พบว่า สมาชิกในเครือข่ายที่มีการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกคนอื่นอย่างสม่ำเสมอ มักจะได้รับข้อมูลข่าวสารหรือการแจ้งข่าวสารก่อนผู้อื่น เช่น การโทรศัพท์ การส่งข้อความส่วนตัว นอกจากนี้การมีความสนิทสนมกับผู้อื่นในเครือข่ายมักจะถูกเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าสมาชิกที่มีความห่างเหินกับกลุ่ม สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลซึ่งมีเครือข่ายการติดต่อที่ดีกว่าย่อมได้รับประโยชน์และผลตอบแทนที่มากกว่า ทุนทางสังคมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากมีการวางแผนประเมินสถานการณ์การเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ ในการวางแผนการยกระดับการเป็นเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะมีเกษตรกรอำเภอ เกษตรจังหวัด คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยในพื้นที่เข้าไปส่งเสริม จัดอบรม การเรียนรู้ จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ความสามารถของเกษตรกรรวมถึงผลักดันให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเกษตรที่เหมาะสม ด้วยการประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาเครื่องจักรกล ระบบประมวลผล วิเคราะห์ และจัดเก็บข้อมูลผ่านระบบที่ทันสมัยและการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของเกษตรกรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการเกษตรถือเป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันก่อให้เกิดความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากให้เกษตรกรสามารถดำรงชีวิตในยุคการเปลี่ยนผ่านของสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน (ปณิตกา งามเจริญ, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การพัฒนาชุมชนอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา

การพัฒนาชุมชนอาชีพเกษตรกรรมสู่ความยั่งยืน: กลุ่มมีการจัดการองค์ความรู้ที่เป็นระบบ มีการศึกษาดูงานนำมาปรับปรุงแก้ไขจนสินค้าได้รับความเชื่อถือจากผู้บริโภค วัดได้จากยอดขายการสั่งซื้อและสินค้ากระจายไปสู่ต่างจังหวัดมากขึ้นกว่าเดิม เช่น ข้าวเหนียวกวน นำไปใช้ในงานเลี้ยงวันแต่งงานในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง

การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ: กลุ่มได้รับการพัฒนาสินค้าจนได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคเพิ่มขึ้น เช่น ไข่เค็ม เครื่องแกง นำไปขายในตลาดนัดเกษตรและในศูนย์การค้า ซึ่งมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเข้ามาจับจ่ายใช้สอย โดยเฉพาะกลุ่มมุสลิมจากประเทศมาเลเซียให้การยอมรับ

การบูรณาการหลักธรรม: กลุ่มมีชีวิตวิถีพุทธอยู่ดั้งเดิม ดังนั้น การผลิตสินค้าจึงใช้ความซื่อสัตย์เป็นเกณฑ์มาตรฐาน สินค้าจึงมีคุณภาพยอดเยี่ยมจึงเพิ่มขึ้น เช่น เครื่องแกงหากใช้วัตถุดิบที่คัดสรรมีความสะอาดเอาใจใส่ในการผลิต เครื่องแกงจะมีกลิ่นหอมของเครื่องเทศที่ผู้บริโภคสัมผัสได้

ความสำคัญของภาคีเครือข่าย: การรวมกลุ่มและมีเครือข่ายเป็นหัวใจหลักที่จะสร้างกลุ่มให้เข้มแข็ง มีอำนาจในการต่อรอง สินค้าได้รับการพัฒนาและกระจายออกสู่กว้าง การมีเครือข่ายทำให้กลุ่มเกษตรกรรมได้มีองค์ความรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา” พบว่า พื้นที่อำเภอคลองหอยโข่งจังหวัดสงขลา คนในชุมชนมีอาชีพทำสวนยางเป็นหลัก มีการทำนาเป็นอาชีพรองและการรวมกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพเสริม แต่ปัจจุบันเกษตรกรในชุมชนเมื่อถึงหน้าแล้งไม่มีงานกรีดยางและการทำนา กลุ่มเครื่องแกงบ้านโนนด กลุ่มจักสานปอแก้ว กลุ่มไข่เค็มบ้านโนนด กลุ่มเลี้ยงผึ้งแปลงใหญ่ และกลุ่มจักสานตะกร้า สร้างรายได้ให้กลุ่มจนเป็นรายได้หลัก ซึ่งจากเดิมสินค้าขายได้ในกลุ่มเล็ก ๆ แต่ปัจจุบันมีกลุ่มผู้บริโภคที่กว้างขึ้น เช่น เครื่องแกงนำไปขายในกรุงเทพมหานคร ขนมข้าวเหนียวกวนใช้เลี้ยงแขกในงาน

แต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ ไข่เค็มนำไปเป็นของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของคนคลองหอยโข่ง งานจักสานซื้อเป็นของขวัญวันขึ้นปีใหม่ นับว่าเป็นการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 1) ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนด้านการตลาด เช่น การจัดหาช่องทางการตลาด การส่งเสริมการขาย การสร้างแบรนด์และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ 2) ภาครัฐควรจัดให้มีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับเกษตรกร เช่น ทักษะด้านการผลิต การตลาด การเงินและการบริหารจัดการ และ 3) ควรส่งเสริมให้เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรยั่งยืน ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) นำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) นำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม และ 3) นำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มโดยเฉพาะการพัฒนาทักษะและความรู้ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรนำการศึกษาวิจัยการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลาไปศึกษาวิจัยในหน่วยงานอื่น 2) ควรนำการศึกษาวิจัยไปต่อยอดการวิจัยโดยใช้ปัจจัยด้านอื่นเป็นรูปแบบ เพื่อนำมาเปรียบเทียบผล และ 3) ควรมีการพัฒนาเครื่องมือและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมมีความสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา รอดแก้ว และคณะ. (2564). การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2567 จาก <http://kpi.ac.th/knowledge/research/data/1191>
- เกริ่น เชี่ยวหวาน. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- เกษตรสงขลา. (2567). คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตรประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2567 จาก <https://songkhla.doae.go.th/province/wp-content/uploads/2024/03/%E0%B8%84%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B9%82%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3-2567.pdf>
- จังหวัดสงขลา. (2566). เป้าหมายการพัฒนาจังหวัดสงขลา 20 ปี (พ.ศ. 2566 - 2585). เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2567 จาก https://www.songkhla.go.th/files/com_news_develop_plan/2023-06_8e5a039fe5ac788.pdf
- จันทนา ฆังคะโร. (12 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- จุฑาธิป นิสฐาน และคณะ. (2567). การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน, 3(2), 16-31.
- จุฑารัตน์ ลิเบ็น. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- นภาพรณ บัวแก้ว. (2560). รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ใน คุชฌีนิพนธ์ปรัชญาคุชฌีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- นฤมล ญาณสมบัติ. (2564). การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจและส่งเสริมอาชีพ ชุมชนบ้าน
มหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10(2), 171-184.
- ปณณิกา งามเจริญ. (2567). ทูตทางสังคมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน.
วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 12(2), 473-484.
- ฝัน ชิวห้วน. (15 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากในจังหวัด
สงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- ยวง แก้วจุลพันธ์. (11 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากใน
จังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- วิมลทิพย์ อนุชาญ. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากใน
จังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- สมจิตร ยูหนู. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากใน
จังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- สมใจ เรืองกุล. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากใน
จังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- สาทิณี วัฒนกิจ และคณะ. (2567). การใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่า
ผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านกลไกการเรียนรู้และนวัตกรรม: กรณีศึกษาชุมชนรำแดง จังหวัดสงขลา. วารสาร
ปาริชาติ, 37(3), 621-635.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.). (2564). BCG Economy
Model สาขาการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วย Creative Economy พาเศรษฐกิจไทยก้าวไกลสู่
สากล. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2567 จาก <https://www.nxpo.or.th/th/9440/>
- สุพิศา ผ่องสุวรรณ. (17 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานรากใน
จังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)
- อนาคตไทยอนาคตเรา. (2563). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (3) ประเด็นการเกษตร (พ.ศ. 2561 - 2580).
เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2567 จาก <http://nsc.nesdc.go.th/master-plans/>
- อนุกรรมการขับเคลื่อนเกษตรอัจฉริยะ. (2563). แผนปฏิบัติการเกษตรอัจฉริยะ ปี พ.ศ. 2565 - 2566.
กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- อาภรณ์ อินสมภักขร. (1 ธ.ค. 2566). การพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรรมต่อเพื่อยกระดับรายได้เศรษฐกิจฐานราก
ในจังหวัดสงขลา. (พระครูสิทธิสุตากร (สุเมต สิทธิเมธี), ผู้สัมภาษณ์)